voorstel

Zwolle

Raadsbrief

Datum 28 augustus 2024

Onderwerp Onderzoek wijkbudgetten en zeggenschap inwoners
Versienummer

Portefeuillehouder Anja Roelfs

Samenvatting
In het coalitieakkoord is afgesproken onderzoek te doen naar hoe wijken meer invloed kunnen krijgen op de besteding van wijkbudgetten. Het onderzoek hiernaar is inmiddels afgerond. Met de drie aanbevelingen uit het onderzoek gaat de gemeente aan de slag, te weten:
1) Organiseer een experiment ‘Platform bewonersinitiatieven’
2) Evalueer MijnWijk onder gebruikers
3) Maak meer slimme koppelingen in budgetten.

Bijlagen
I. Onderzoeksrapport ‘Wijkbudgetten: meer zeggenschap naar inwoners’

Openbaarheid
☒ Openbaar: X
☐ Geheim

Wij stellen u voor kennis te nemen van:
1. Het onderzoek ‘Wijkbudgetten: meer zeggenschap naar inwoners’, de aanbevelingen en het vervolg daarop;
2. De voorgestelde wijze van afdoening van de toezegging 792: het betrekken van de ervaringen met wijkbudgetten in Barcelona en de specifieke plek voor jongeren.

Datum 28 augustus 2024

Inleiding
Deze raadsbrief gaat over het onderzoek naar gemeentelijke wijkbudgetten en de invloed van bewoners in Zwolle hierop. Aanleiding hiervoor is onder andere het coalitieakkoord, waarin is toegezegd onderzoek te gaan doen naar de mate van invloed die bewoners hebben over de wijkbudgetten – en in hoeverre dit eventueel vergroot zou kunnen worden. Door inwoners meer zeggenschap te geven over de besteding van wijkgerichte budgetten dragen we bij aan het ontwikkelen van eigenaarschap voor de eigen woonomgeving.
Hiervoor lopen nu twee sporen. Eén spoor vanuit het Sociaal Domein dat een nieuwe beleidsnota 'Wijkverenigingen' heeft opgesteld uitmondend in een nieuwe subsidieregeling voor wijkverenigingen. Het andere spoor is een onderzoek vanuit de afdeling Stadsbeheer en Vitale Wijken naar het mogelijk vergroten van bewonersinvloed op de besteding van wijkbudgetten. Deze wijkbudgetten zijn initiatieven die bijdragen aan vitale en duurzame wijken en aan het vergroten van eigenaarschap van inwoners voor hun leefomgeving. De budgetten waar het hier om gaat zijn Premie op Actie en de Buurtbonus. Bewoners hoeven hiervoor geen lid te zijn van een wijkvereniging.

Deze raadsbrief gaat over de uitkomsten van het onderzoek.

Op basis van lessen uit het verleden hebben we in Zwolle 12 jaar geleden gekozen voor een aanpak waarbij de opgaven in wijken en buurten leidend zijn. Dat betekent dat de gewenste maatschappelijke resultaten centraal staan. De opgave kan per wijk verschillen. De opgaven en aanpak bepalen we door middel van activerende bijeenkomsten met inwoners en partners in buurten en wijken. Het tweejaarlijkse Buurt-voor- Buurt onderzoek is daarbij de basis. Draagt een bewonersinitiatief bij aan de wijkopgaven, dan is daarvoor een Buurtbonus beschikbaar. Daarnaast is Premie op Actie beschikbaar voor kleinschalige bewonersinitiatieven.
De wens tot meer bewonersinvloed op wijkbudgetten vindt zijn basis in de wens tot meer zeggenschap van inwoners. Dit raakt aan eigenaarschap van bewoners over hun straat, buurt, wijk en leefwereld. Het onderzoek hiernaar is inmiddels afgerond en de aanbevelingen die hieruit naar voren komen worden waar mogelijk opgevolgd.

Kader
- Coalitieakkoord Zwolle 2022-2026 https://zwolle.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/4ab67e4a-ba99-434d-8d5d-16f0ad43593c?documentId=4d3d635c-6b82-4304-b0a6-031a3ba63ad5&agendaItemId=57abb5fa-b528-4740-8f3f-3e8fd831ccd3
- Doorontwikkeling wijkgericht werken – raadsbesluit 19 november 2012 2012-11-19 Raadsbesluit Doorontwikkeling wijkgericht werken.pdf

Kernboodschap
Het onderzoek 'Wijkbudgetten: meer zeggenschap naar inwoners' laat zien dat Zwollenaren op diverse manieren aanspraak kunnen maken op wijkbudgetten. Kenmerkend voor Zwolle is dat we steeds laveren tussen wensen en behoeften vanuit inwoners (participatieve buurtdemocratie) en plannen en beleid vanuit de gemeente (externe inzet). Het onderzoek komt tot de conclusie dat inwoners meer (directe) zeggenschap over de besteding van wijkbudgetten kunnen krijgen. Daarvoor geeft het rapport drie aanbevelingen. Met de drie aanbevelingen uit het onderzoek gaat de gemeente aan de slag, te

weten: 1) Organiseer een experiment ‘Platform bewonersinitiatieven’; 2) Evalueer MijnWijk onder gebruikers en 3) Maak meer slimme koppelingen in budgetten.

Toelichting
In het onderzoek zijn de wijkgerichte budgetten die landen in de wijken en waar inwoners aanspraak op kunnen maken, in kaart gebracht. Het onderzoek legt vervolgens de focus op de budgetten vanuit wijkmanagement. Ook wordt kort de geschiedenis geschetst met wijkbudgetten en de vormen van bewonersbeïnvloeding die daarbij zijn toegepast in Zwolle.
Daarnaast vergelijkt het onderzoek de situatie van Zwolle met vier andere gemeenten: Apeldoorn, Nijmegen, Arnhem en Deventer, en is de manier van werken in Barcelona meegenomen.

Vormen van bewonersbeïnvloeding
In elke gemeente zijn wijkbudgetten anders georganiseerd. Om tot een goede vergelijking te komen maakt het onderzoek gebruik van een matrix, afkomstig uit de publicatie “Bewonersbudgetten, wat schuift het” (https://www.kennisopenbaarbestuur.nl/documenten/rapporten/2010/11/01/bewonersbudgetten-wat-schuift-het)
Deze matrix zegt namelijk iets over de mate van invloed die bewoners hebben over wijkbudgetten. Wijkbudgetten kunnen meer bottom-up georganiseerd zijn (eigen vermogen) of juist meer top-down (gemeentelijke sturing). Tegelijkertijd kunnen bewoners meer directe zeggenschap hebben over budgetten (participatieve buurtdemocratie), of meer indirect (vertegenwoordigende buurtdemocratie). Dit leidt tot vier vormen van bewonersbeïnvloeding:

1. Zelfredzame gemeenschapskracht;
2. Wijklegitimatie;
3. Idee ontwikkeling en uitvoering (gemeenschapskracht met indirecte zeggenschap);
4. Afstemming in de voorhoede.

Belangrijke bevindingen van het onderzoek

1. Zwolle heeft, evenals Arnhem en Apeldoorn, een grote variëteit aan type wijkbudgetten en bewoners hebben op verschillende manieren zeggenschap over het budget.
2. Arnhem investeert miljoenen in alle stadswijken. Deze gemeente kent een gekantelde begroting dat wil zeggen dat de gemeentelijke begroting substantieel is omgevormd in wijkbudgetten, ontschot en op wijkniveau samengevoegd. Wijkteams hebben daarbij een maximale ruimte om in samenspraak met inwoners te komen tot creatieve oplossingen en voor de wijk optimale keuzes. Dit is een groot contrast met budgetten in andere gemeenten. Aangegeven wordt dat Zwolle relatief weinig investeert in wijkbudgetten via wijkmanagement (de budgetten Buurtbonus, Premie op Actie en Bewonersinitiatieven Buitenruimte).
3. Nijmegen kent een aanpak waarbij budgetten vanuit verschillende domeinen (fysiek, sociaal en veiligheid) landen in de wijk via separate wijkbudgetten. Voor elk van deze domeinen is er een aparte wijkregisseur aangesteld, die onder meer de budgetten beheert. In één wijk wordt er dan samengewerkt tussen 3 verschillende wijkregisseurs, die samen een team vormen. Er is dus een wijkregisseur fysiek, wijkregisseur sociaal en een wijkregisseur veiligheid. Deze werkwijze zorgt voor meer integraliteit.
4. In Deventer adviseert een team van betrokken bewoners onder de naam WIJDeventer (wijkteam) over de besteding van het wijkbudget. Bewoners met een initiatief voor hun wijk, leggen hun plan voor aan het wijkteam en zij buigen zich over de vraag of het bewonersinitiatief al dan niet moet worden toegekend.

Ervaringen andere landen.
Ook in andere landen wordt geëxperimenteerd met het geven van meer zeggenschap aan inwoners. Door de fractie van Volt is het voorbeeld van Barcelona aangereikt. In Barcelona, een stad van een ander formaat, is 30 miljoen euro van de gemeentebegroting gereserveerd voor wijkbudgetten waar inwoners zeggenschap over hebben. Dit wijkbudget wordt verdeeld over de 10 stadswijken (gemiddeld €3 miljoen per wijk), waarbij de inwoners beslissen hoe het budget wordt besteed. Bewoners kunnen zelf initiatieven aandragen, die worden getoetst en waar vervolgens door alle inwoners van Barcelona op kan worden gestemd. Om het proces te begeleiden, zijn er wijkcomités opgericht bestaande uit vertegenwoordigers van de gemeente en wijkbewoners. Deze comités helpen bij het coördineren van de participatieve begrotingsprocessen en zorgen voor transparantie en verantwoording.
Qua aanpak lijkt dit op de Zwolse historie van verkiezingen rondom wijkbudgetten. Ook qua resultaat zijn er overeenkomsten: in Barcelona is een gemeenschapscentrum opgericht, worden parken en speeltuinen gerenoveerd en wordt ingezet op duurzaamheid en vergroening.

Aanbevelingen
Om meer zeggenschap bij bewoners te leggen, sluit het onderzoeksrapport af met drie concrete aanbevelingen, inclusief een stappenplan:

1. **Start een experiment: Platform bewonersinitiatieven**
   Organiseer in navolging van Deventer een platform van bewoners dat adviseert over de besteding van het budget bestemd voor bewonersinitiatieven. De aanbeveling is te beginnen met een experiment in één of twee wijken van Zwolle en het budget van de Buurtbonus hiervoor in te zetten.

   We gaan een plan van aanpak opstellen hoe hier invulling aan te geven. In dit plan van aanpak gaan we onder andere in op de keuze voor de wijken, de samenwerking met en de ondersteuning van het bewonersplatform, het monitoren van ervaringen en natuurlijk ook de samenwerking met de wijkvereniging(en).

   Evalueer MijnWijk onder gebruikers
   MijnWijk is een online platform dat we gebruiken als communicatiemiddel tussen wijkmanagement en inwoners. Via het platform kunnen bewoners initiatieven aandragen vanuit de straat, buurt of wijk. Tegelijkertijd delen wijkregisseurs nieuws over de vorderingen van een bewonersinitiatief op dit platform. Om te onderzoeken wat de ervaringen zijn, of dit platform toegankelijk is, men voldoende invloed ervaart en wat de mogelijke verbeterpunten zijn, raadt het onderzoek aan om een evaluatie te houden onder de gebruikers van dit platform.

2. **Maak meer slimme koppelingen in budgetten**
   De reorganisatie van de gemeentelijke eenheid Fysiek Domein en de nieuw gecreëerde afdeling Stadsbeheer en Vitale Wijken biedt momentum om de geldstromen richting de wijken nog eens tegen het licht te houden. Met beheergelden worden al koppelingen gemaakt maar dit is nog geen reguliere werkwijze. Het onderzoek noemt ook nog andere mogelijkheden voor koppelingen om zo (beïnvloedbare) wijkbudgetten verder te vergroten. Dit zorgt tevens voor ‘ontkokering’ en kan ook zorgen voor meer transparantie.

Maatschappelijk draagvlak & participatie
Het onderzoek met aanbevelingen betreft een inventarisatie over mogelijkheden om de zeggenschap van inwoners te vergroten bij de besteding van wijkbudgetten. Daarvoor is onder andere gesproken met een aantal andere gemeenten en de raadswerkgroep Inwonerbetrokkenheid.
Met de aanbevelingen als basis gaan we nu verder in gesprek met inwoners over de aanbevelingen en de uitwerking ervan in een Plan van Aanpak. Bij de verdere uitwerking zullen we ook aandacht hebben voor participatie vanuit jongeren en onder andere via het jongerenwerk in wijken hen betrekken.

Communicatie
Over het vervolg zullen we communiceren met betrokken inwoners en onze partners in het wijkgericht werken. Daarvoor is een communicatieplan in de maak.

Financiën
In het onderzoek is een stappenplan opgesteld om te komen tot Platform Bewonersinitiatieven. Dit stappenplan wordt verder uitgewerkt tot een concreet Plan van Aanpak. Hier kunnen mogelijk financiële consequenties aan verbonden zijn in de vorm van bijvoorbeeld de ondersteuning van het platform. Dit zal duidelijk worden als het Plan van Aanpak uitgewerkt is. Mocht het nodig zijn dan komen we er bij u op terug.

Het voornemen is het inwonersplatform zeggenschap te geven over de verdeling van de Buurtbonus, mogelijk aangevuld met andere budgetten. Het onderzoek constateert dat wijkmanagement Zwolle, in vergelijking met de andere in het onderzoek genoemde steden, relatief beperkte budgetten voor bewonersinitiatieven heeft. Het Buurtbonusbudget bedraagt ad € 75.000,- op jaarbasis (€ 15.000,- per stadsdeel, gekoppeld aan wijkopgaven). Het budget Premie op Actie is € 65.000,-, verdeeld op basis van inwonertal per wijk t.b.v. kleinschalige straat- en buurtactiviteiten.
In de Perspectiefnota 2024-2027 is gemeld dat dit jaar (2024) al een voorstel zou voorliggen over al dan niet ophoging van wijkbudgetten. Door omstandigheden is dit niet gelukt. In het voorjaar van 2025 denken wij hier meer duidelijkheid over te kunnen bieden.
We zien dat er verschillende andere wijkgerichte budgetten vanuit andere afdelingen bestaan. Het is de vraag of verder ophogen van de wijkbudgetten van wijkmanagement nodig is of dat effectieve koppelingen mogelijk zijn. Ambtelijk loopt een traject tot het versterken van het integraal wijkgericht werken. Binnen dit kader willen wij verder uitzoeken wat de mogelijkheden zijn van de derde aanbeveling, zoals de koppeling met het Meer Jaren Opgave Programmering Beheer en Onderhoud.

Risico's
Een risico bij het geven van meer (directe) zeggenschap aan inwoners is dat de gemeente niet altijd goed zeggenschap uit handen durft te geven aan inwoners. Dit vergt vertrouwen, een goede onderlinge relatie en het maken van heldere afspraken en spelregels.

Vervolg
We gaan verder aan de slag met de drie aanbevelingen waaronder een plan van aanpak ten behoeve van het experiment voor een Platform Bewonersinitiatieven.
Zoals in de inleiding is aangegeven werken we ook aan nieuw beleid voor wijkverenigingen waarbij zij een rol en meer ruimte krijgen om bewonersinitiatieven (financieel) te ondersteunen. Hier ligt met name een relatie met de aanbeveling te starten met een Platform Bewonersinitiatieven. Bij het opstellen van het plan van aanpak zullen we de samenhang bewaken met dit nieuwe beleid.

Datum 28 augustus 2024

Onduidelijkheid naar inwoners toe moet worden voorkomen. We zullen u op hoogte houden van de voortgang.

Openbaarheid
Openbaar.

Burgemeester en wethouders van Zwolle,

burgemeester, Peter Snijders

secretaris, Dick Emmer